

УДК 330.341.1:658.382

Сидорчук І.П.

аспірант кафедри обліку й аудиту
Хмельницького національного університету

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено та систематизовано теоретико-методичні підходи щодо оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства. Розглянуто критерії та показники оцінювання ефективності інноваційних впроваджень. Визначено основні методичні принципи оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: інноваційний розвиток, машинобудування, ефект від реалізації інновацій, критерії ефективності інноваційної діяльності.

Сидорчук И.П. КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНИВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье исследованы и систематизированы теоретико-методические подходы к оценке эффективности инновационной деятельности предприятия. Рассмотрены критерии и показатели оценки эффективности инновационных внедрений. Определены основные методические принципы оценки эффективности инновационной деятельности машиностроительного предприятия в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: инновационное развитие, машиностроение, эффект от реализации инноваций, критерии эффективности инновационной деятельности.

Sydorchuk I.P. CRITERIA AND INDICATORS OF EVALUATION OF EFFICIENCY OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES OF ENGINEERING INDUSTRY

The paper considers theoretical and methodological approaches to the evaluation of efficiency of innovative activity of enterprise. The criteria and indicators of estimation of efficiency of innovation implementations are considered. The basic methodological principles for evaluation the effectiveness of innovative activity of engineering enterprise in the contemporary economy are determined.

Keywords: innovative development, machine building, effect of implementation of innovation, effectiveness criteria of innovation.

Постановка проблеми. Сучасний стан світової економіки характеризується значним посиленням конкуренції, особливо на досить містких і перспективних сегментах ринку. Це стосується передусім промислового сектору національної економіки, який як бюджетоутворюючий і такий, що робить значний внесок у загальний соціально-економічний розвиток України, найбільшою мірою перебуває під тиском транснаціональних корпорацій. Серед промислових підприємств значна роль відводиться машинобудівному комплексу, оскільки продукція цієї галузі здебільшого має виробниче призначення і використовується для оновлення і розвитку багатьох вітчизняних виробничих підприємств.

Особливої актуальності набувають теоретичні і практичні питання ефективності інноваційних проєктів на конкретних промислових підприємствах. При побудові інноваційних стратегій великі підприємства, на жаль, не враховують вимоги побудови моделі оцінки ефективності, не проводять аналіз окремих напрямів інноваційної діяльності і структури управління. Методична база, яка використовується в більшості українських промислових підприємств, морально застаріла і не може застосовуватися для економічного обґрунтування інновацій в умовах глобалізації [1, с. 8-9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для обґрунтування різних аспектів інноваційної діяльності підприємства велике теоретичне та методологічне значення мають наукові напрацювання вітчизняних учених, серед яких варто відзначити праці М.П. Войнаренка, С.В. Захарова, В.І. Захарченко, С.М. Ілляшенко, Р.Е. Умерова, О.В. Одрехівського, Т.М. Пілявоз, А.С. Полянської, А.І. Сільченко, А.О. Ширяєва, І.М. Школи, А.В. Череп та ін. [1-16]. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень з даної проблематики, на сьогодні ще не існує загального підходу до побудови методів та визначення

критеріїв стосовно оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства, а ступінь теоретичної і методологічної розробки цього питання не може забезпечити потреби машинобудівних підприємств.

Постановка завдання. Отже, з огляду на вищесказане, метою статті є аналіз переваг та недоліків застосування різних теоретико-методичних підходів щодо оцінювання ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, дослідження вимог, критеріїв та показників її оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибраний машинобудівним підприємством шлях інноваційного розвитку потребує постійного моніторингу рівня досягнення запланованих цілей та оцінювання ефективності прийнятих рішень. Це необхідно з таких міркувань [2, с. 175]: по-перше, щоб переконатися, чи поточна робота забезпечує виконання стратегічних завдань; по-друге, для виявлення чинників, що зумовлюють відхилення і перешкоджають досягненню запланованих цілей; по-третє, для діагностики відповідності можливостей інноваційного розвитку підприємства прийнятим інноваційним рішенням; по-четверте, для виявлення резервів та напрямків поліпшення діяльності на шляху до досягнення цілей інноваційного розвитку.

Сьогодні недостатньо володіти інформацією про показники прибутковості, розраховані на основі даних фінансової звітності. Для втілення у життя концепції інноваційного розвитку підприємству необхідні інші орієнтири, які б торкалися усіх напрямів роботи, що пов'язана із формуванням і прийняттям інноваційних рішень, з урахуванням різних чинників, що впливають на цей процес [2, с. 175].

Для оцінювання ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства застосовуються різні методологічні підходи щодо визначення критеріїв оцінки та системи показників. При цьому велика кількість науковців у своїх дослідженнях при

вивченні питань оцінювання інноваційної діяльності вважають доцільним чітко розмежовувати поняття «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності.

У загальному розумінні ефект (від лат. *effectus* – «виконання, дія») – це результат, досягнутий від будь-якого заходу [3]. Ефект в інноваційній діяльності – це кінцевий результат впроваджувальної діяльності в одному з економічних вимірах – матеріальному або грошовому, який може бути виражений через підвищення якості продукції; скорочення часу виробництва та обігу; вивільнення ресурсів тощо [4, с. 42].

Під ефективністю слід розуміти здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [3].

Варто зазначити, що в сучасних умовах, у вітчизняній економічній літературі, практично немає єдиних і науково-обґрунтованих методичних підходів до оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств [5, с. 61]. Аналіз наукових джерел [1-16] показав, що основною проблемою формування критеріїв оцінки ефективності інноваційної діяльності є відсутність чіткого розмежування самих критеріїв та показників, які до них відносяться.

Ефективність оцінки інноваційної діяльності на машинобудівних підприємствах в значній мірі визначається особливостями методичних підходів до об'єктивної економічної оцінки величини ефективності. Зазначимо, що більшість науковців, а також рекомендації Організації об'єднаних націй з промислового розвитку [7, с. 39] визначають в якості головного критерію оцінювання інноваційної діяльності промислового підприємства критерій економічної ефективності.

Так, у дослідженні М.І. Керницької [6, с. 7-8] використовується інтегрований показник для розрахунку економічної ефективності інноваційних впроваджень. Розроблений узагальнений порядок оцінювання, на відміну від існуючої практики, передбачає використання коефіцієнта споживчої корисності (привабливості), сутність якого розкриває відносна величина вигоди інноваційної продукції в залежності від цінкових та споживчих параметрів. Даний показник розраховується як добуток двох коефіцієнтів, один із яких відображає порівняння цін інноваційної продукції з існуючим на ринку аналогом, а другий – оцінювання вигоди споживача від використання інноваційної продукції. Використання даного коефіцієнта дасть можливість виробникам (користувачам) спрогнозувати успішність реалізації інноваційної продукції та мінімізувати ризики при виході на ринок з інноваційною продукцією, а також спрогнозувати можливі обсяги реалізації і, як результат, – розмір прибутку.

Науковцем В.Г. Федоренко [7, с. 40] визначаються такі критерії оцінки ефективності: якісні параметри інновацій; обсяги робіт, виконаних з використанням нових методів; рівень цін, тарифів, умов оплати праці; чинник часу та ризику впровадження інноваційних проектів, які за своєю сутністю є показниками.

Як зазначають ряд авторів [8, с. 66-67; 9, с. 376-377; 10, с. 234-235; 11, с. 81], від впровадження інноваційних проектів можна отримати чотири види ефекту: економічний, науково-технічний, соціальний та екологічний. Це пояснюється тим, що безпосередньо економічні результати від інноваційної діяльності пов'язані з науково-технічним і соціальним ефектами. У свою чергу ресурсний і екологічний

ефекти виникають лише як наслідок науково-технічного прогресу, а тому побічно впливають на економічний ефект від інноваційної діяльності.

У таблиці 1 представлено систему показників оцінки ефектів інноваційних впроваджень, які найбільш детально та всебічно, на нашу думку, характеризують інноваційну діяльність машинобудівних підприємств.

Економічний ефект інноваційної діяльності оцінюється системою вартісних показників і проявляється у підвищенні економічної ефективності роботи підприємства, раціональному використанні ресурсів, збільшенні прибутку від реалізації продукції, покращенні використання виробничих потужностей, впровадженні корисних винаходів. Критеріїв для оцінки економічного ефекту, що пропонуються науковцями, велика кількість. Це й вартість НДДКР, вкладення у виробництво, потенційний річний розмір прибутку, очікувана норма прибутку, сумарний дохід за життєвий цикл інновації, абсолютна та відносна ефективність [4, с. 42].

Економічний ефект розраховується за формулою [12, с. 51]:

$$E_m = \sum_T (P_m - 3_m) a_T, \quad (1)$$

де E_m – економічний ефект інноваційної діяльності за розрахунковий період;

P_m – вартісна оцінка результатів інноваційної діяльності за розрахунковий період;

3_m – вартісна оцінка затрат на інноваційну діяльність за розрахунковий період;

a_T – коефіцієнт дисконтування, що визначається за формулою:

$$a_T = \frac{1}{(1+r)^T}, \quad (2)$$

Слід зазначити, що поряд з визначенням економічної ефективності нововведення необхідно розраховувати величину інноваційних ризиків. Прогнози оцінки економічного ефекту коригуються з урахуванням ризиків, що виникають при реалізації інноваційної діяльності [8, с. 276].

Таблиця 1
Види ефекту від реалізації інновацій та показники їх оцінки

Вид ефекту	Показники оцінки ефектів інноваційних впроваджень
Економічний	Частка доходів від НДДКР в загальних доходах підприємства; рентабельність реалізованої інноваційної продукції, нового технологічного процесу; рентабельність інвестиційної діяльності.
Науково-технічний	Кількість зареєстрованих авторських свідоцтв, патентів, ліцензій тощо; збільшення частки використання нових інформаційних технологій; зростання кількості науково-технічних публікацій.
Екологічний	Зменшення кількості відходів виробництва; зниження сум штрафів за порушення екологічного законодавства та нормативних документів; підвищення ергономічності виробництва.
Соціальний	Зміни у структурі виробничого персоналу та його кваліфікації; поліпшення умов праці робочих; приріст доходів персоналу підприємства; рівень витрат, пов'язаних з виплатами з фонду соціального страхування; підвищення науково-технічного рівня виробництва; підвищення організаційного рівня праці.

Науково-технічний ефект полягає у прирості практично орієнтовних (прикладних) науково-технічних знань і умінь. Кількісна оцінка даного виду ефекту достатньо ускладнена, хоча формалізовані і

захищені практично орієнтовані знання підлягають вартісній оцінці (патенти, ноу-хау тощо), в основному ж його можна оцінити лише опосередковано.

На етапах практичного використання науково-технічний ефект інноваційної діяльності можна оцінити шляхом оцінки таких показників: підвищення науково-технічного рівня виробництва; підвищення організаційного рівня виробництва; кількість зареєстрованих охоронних документів; збільшення частки використання нових інформаційних технологій; збільшення частки нових технологічних процесів; зростання кількості і статусу науково-технічних публікацій; підвищення конкурентоспроможності підприємства та його продукції [10, с. 234].

Соціальний ефект інноваційної діяльності, сприяючи розвитку суспільства та задовольняючи його потреби, проявляється насамперед у досягненні якісно нового рівня життя населення, підвищенні рівня освіти та створенні нових нематеріальних цінностей й оцінюється в основному якісними показниками. Хоча оцінити соціальний ефект складно, його окремі компоненти можуть бути оцінені вартісно через розрахунки показників рівня та способу життя, здоров'я і довголіття суспільства тощо [4, с. 43].

Екологічне оцінювання враховує вплив інновацій на розв'язання проблем охорони довкілля, що особливо важливо у реалізації інноваційних проектів, які можуть змінювати рівень екологічної безпеки території. Екологічний ефект оцінюється за допомогою системи відносних показників, які характеризують: зниження промислових викидів в атмосферу, воду, ґрунт; зниження кількості відходів виробництва і можливість вторинної їх переробки; покращення екологічності продуктів, що виробляються; покращення ергономічності товарів (рівень шуму, вібрації, електромагнітного випромінювання); підвищення відповідальності і зниження штрафів за порушення екологічного законодавства та інших нормативних документів тощо [9, с. 377].

Екологічний ефект тісно пов'язаний із соціальним. Вартісна оцінка соціальних і екологічних результатів (P_i), яка входить до складу економічного ефекту, може здійснюватися за формулою [12, с. 56]:

$$P_i = \sum R_{ji} \cdot a_{ji}, \quad (3)$$

де R_{ji} – величина j -го результату в натуральному виразі у t -му році;

a_{ji} – вартісна оцінка одиниці окремого результату у t -му році.

З комерційної точки зору, будь-який проект по впровадженню та розвитку сучасних інноваційних технологій можна розглядати як інвестиційний, тобто спрямований на отримання прибутку [13]. Так, науковці Ю.В. Сотнікова, О.Л. Політанська, Л.А. Квятковська та О.І. Маслак оцінюють ефективність інноваційної діяльності підприємства на основі вартісного підходу, який ґрунтується на порівнянні витрат і прибутків від інвестицій у інноваційний розвиток та передбачає застосування таких показників:

– показник інтегрального ефекту (чистий дисконтований дохід) – NVP , який представляє собою інтегральну оцінку фінансових потоків проекту з урахуванням «тимчасової вартості» засобів (Time Value) [13], суть якої полягає в тому, що гривня, витрачена або отримана сьогодні, не дорівнює гривні, що буде брати участь у фінансових потоках інноваційного проекту завтра;

Чистий дисконтований дохід розраховується за формулою [8, с. 280]:

$$NPV = PV - I = \sum \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I, \quad (4)$$

де PV (Present Value) – поточна вартість майбутніх грошових потоків;

I – однарзова інвестиція в інноваційний проект;

CF_t (Cash Flow) – грошовий потік від здійснення інноваційного проекту в t -му році;

r – ставка дисконту, частка від одиниці.

– показник внутрішньої норми прибутковості (дохідності) – IRR (Internal Rate of Return), який представляє собою максимально можливу ставку дисконтування інвестицій, при якій проект не стає збитковим (IRR визначається як корінь рівняння $NPV(r) = 0$);

– показник рентабельності інвестицій в інноваційний проект – PI (Profitability Index), який розраховується як відношення приведених результатів до приведених витрат, повинний бути більше або дорівнює одиниці [13];

Визначення індексу рентабельності проекту за формулою [8, с. 281]:

$$PI = \sum \frac{CF_t}{(1+r)^t} : I, \quad (5)$$

– дисконтований період окупності – DPB (Payback Period) – за допомогою даного коефіцієнта визначається період окупності інвестиційного проекту, тобто рік проекту в який виконується умова 1, це значить, що починаючи з цього року проект починає приносити своїм власникам прибуток [14, с. 95].

Дисконтований період окупності інвестицій розраховується за формулою [14, с. 96]:

$$DPP = \min n \left(\sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} \right) \geq \left(\sum_{t=0}^n \frac{IC}{(1+r)^t} \right). \quad (6)$$

Однак відмітимо, що, незважаючи на відносну простоту та зрозумілість методів дисконтування грошових потоків, існують об'єктивні труднощі їх застосування на вітчизняному ринку. Однією із важливих проблем є обґрунтування ставки необхідної дохідності (ставки дисконту) для оцінювання інвестиційних проектів. Тому в дослідженні Р.Е. Умерова [15, с. 114] для більш точного визначення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів рекомендовано застосовувати систему порівняльно-аналітичних показників оцінки ефективності інноваційної діяльності, що розділена на три такі групи: показники ефективності нововведень та інвестиційних проектів – показники аналізу впливу реалізації нововведень проектів на ефективність господарської діяльності підприємства; показники фінансової ефективності нововведень та інвестиційних проектів – показники аналізу впливу реалізації нововведень на ефективність інвестиційної діяльності підприємства; показники аналізу впливу реалізації нововведень на ефективність інвестиційної діяльності підприємства. Уся сукупність показників виробничої, фінансової та інвестиційної ефективності нововведень та інвестиційних проектів і створює систему показників економічної ефективності.

Для об'єктивної оцінки інноваційної діяльності машинобудівних підприємств можна використати бенчмаркінг (benchmark), який полягає у вивченні і впровадженні кращих методів ведення бізнесу, механізм порівняльного аналізу ефективності роботи однієї компанії з показниками інших, більш успішних фірм. Перевагою даного підходу є використання відпрацьованих та перевічених практикою методів, що у свою чергу сприяє зниженню ризику в процесі оцінювання, забезпечує скорочення тимчасових фінансових витрат, дає можливість сформувати власну команду внутрішніх консультантів.

Однак застосування бенчмаркінгу для оцінювання інноваційної діяльності машинобудівних підприємств містить і ряд недоліків [16, с. 221]: використання існуючих і схвалених «базових параметрів» відомих (передових) підприємств без змін може привести до отримання невірних результатів оцінювання, оскільки умови функціонування підприємств різняться; зниження уваги до обслуговування і задоволення потреб клієнтів; неузгодженість пропонованих методів зі стратегією підприємства, не підтримання його цілей чи постановка завдань, що мають занадто розмиті межі.

Погоджуючись із думкою М.В. Чорної та С.В. Глухової [7, с. 38], можна стверджувати, що ефективність інноваційної діяльності може відображатись як на етапі виробництва, так і на етапі реалізації (внутрішня та зовнішня, проміжна та кінцева, статична та динамічна ефективності). Окрім цього, складність інноваційної діяльності відображається у тривалості життєвого циклу інновації, що зумовлює потребу в оцінці ефективності на кожному з його етапів.

Виходячи з таблиці 2, де представлено систематизацію підходів на основі часової моделі [2, с. 176-179], можна зробити висновок, що оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства за короткостроковим критерієм орієнтоване на дослідження ефективності діяльності підприємства.

Середньострокові критерії ґрунтуються на оцінці рівня конкурентоспроможності інноваційних рішень; довгострокові критерії виступають передумовами інноваційного розвитку машинобудівного підприємства.

На основі вищевикладеного в якості методичних принципів оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства вважаємо за доцільне використовувати такі основні принципи, а саме [7, с. 39]:

1) від загального до часткового (здійснення оцінки ефективності інноваційної діяльності як комплексної категорії, в розрізі оцінки кожної зі складових);

2) від попередньої до загальної оцінки (формалізація результатів оцінки ефективності інноваційної діяльності, які здійснюються на етапі прийняття рішення про впровадження інноваційної діяльності та на кінцевому етапі комерціалізації результатів);

3) принцип сполучення статичних та динамічних оцінок (відображення результатів оцінки як на етапі впровадження, так і її розвитку на ринку);

4) сполучення кількісних та якісних оцінок (з позиції авторів, базовими видами ефективності є економічна, соціальна, екологічна та технологічна ефективності, які характеризуються рядом показників, що вимірюються кількісно та якісно); 5) принцип урахування фактору часу (урахування динамічності оточуючого середовища впродовж життєвого циклу інновації).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, ефективність інноваційного розвитку машинобудівного підприємства залежить від об'єктивної та адекватної його оцінки. Для всебічного охоплення та врахування різних аспектів діяльності машинобудівного підприємства у процесі прийняття управлінських рішень та реалізації інноваційної стратегії розвитку доцільним, на нашу думку, є використання сукупності розглянутих вище методичних підходів, доповнюючи їх іншими критеріями та збалансованими показниками, які б відповідали специфіці інноваційної діяльності підприємства, типу галузі та ряду інших факторів, пріоритетність яких визначає для себе окремо кожне підприємство в залежності від мети та напрямів оцінювання. Це дасть змогу оцінити результати роботи підприємства у цьому напрямі як в поточному періоді, за підсумками реалізованих інноваційних рішень, так і на середньострокову та довгострокову перспективу.

Методологія оцінювання ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства потребує подальшого глибокого дослідження та розвитку з урахуванням недоліків та переваг вже існуючих методик з метою визначення єдиної чіткої системи критеріїв та показників.

Таблиця 2

Критерії та показники оцінювання ефективності інноваційної діяльності

Підходи до оцінки ефективності	Показники оцінки ефективності інноваційної діяльності
Короткострокові критерії ефективності інноваційної діяльності	
Оцінка ефективності інноваційних проєктів без урахування фактору часу	Економічна додана вартість; період окупності інвестицій; облікова норма рентабельності тощо.
Оцінка ефективності внутрішніх ресурсів для впровадження інновацій	Продуктивність діяльності; ефективність; якість; гнучкість; задоволеність тощо.
Оцінка ефективності організаційних інноваційних проєктів	1. Ефективність системи управління, яка виражається через кінцеві результати: обсяг випуску продукції; прибуток (збільшення); собівартість (зниження); якість продукції. 2. Утримання та організація процесу управління: продуктивність; економічність; адаптивність; гнучкість; оперативність; надійність. 3. Рациональність організаційної структури: ланковість системи управління; рівень централізації функцій управління тощо.
Середньострокові критерії ефективності інноваційної діяльності	
Оцінка економічної ефективності інноваційних рішень з урахуванням фактору часу	1. Інтегральний показник ефективності (чистий дисконтований дохід) – NPV 2. Внутрішня норма прибутковості (дохідності) – IRR (Internal Rate of Return) 3. Рентабельність інвестицій в інноваційний проєкт – PI (Profitability Index) 4. Дисконтований період окупності інноваційного проєкту – DPB (Payback Period)
Оцінка інноваційних рішень на основі бенчмаркінгу	1. Конкурентоспроможність інноваційних рішень. 2. Критерії відповідності сегментів ринку можливостям реалізації потенціалу підприємства при роботі на них. 3. Критерії ризикованості інноваційних рішень.
Довгострокові критерії ефективності інноваційної діяльності	
Оцінка ефективності інноваційного розвитку на основі прогнозування	1. Прогнозування результатів реалізації інноваційних проєктів. 2. Прогнозування змін та впливу чинників, що впливають на ефективність реалізації інноваційних рішень. 3. Врахування впливу зовнішнього середовища.

Джерело: систематизовано автором на основі опрацювання [2; 8; 9; 10; 13; 14]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Войнаренко М.П. Інноваційні стратегії управління підприємством за умов глобалізації: монографія / М.П. Войнаренко, С.Г. Зінченко, С.М. Злепко, О.О. Тарута. – Хмельницький; Маріуполь: ХНУ, 2011. – 174 с.
2. Полянська А.С. Сучасні підходи до оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства / А.С. Полянська // Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2010. – № 684. – С. 175-180.
3. Череп А.В. Ефективність як економічна категорія [Електронний ресурс] / А.В. Череп, Є.М. Стрілець // Ефективна економіка. – 2013. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>.
4. Донець О.В. Зміст економічних категорій «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності / О.В. Донець // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – № 5/3(13). – С. 42-44.
5. Захарін С.В. Інвестиції в інновації: теорія, парадигма, методологія досліджень / С.В. Захарін // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4(106). – С. 60-64.
6. Керницька М.І. Економічне оцінювання та управління інноваційними впровадженнями підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / М.І. Керницька: Нац. транспорт. ун-т. – К., 2009. – 20 с.
7. Чорна М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія / М.В. Чорна, С.В. Глухова. – Харків: ХДУХТ, 2012. – 210 с.
8. Школа І.М. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник / І.М. Школа, І.В. Бутирська. – Чернівці: Книги – XXI, 2010. – 312 с.
9. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
10. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 334 с.
11. Сільченко А.І. Ефективність інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / А.І. Сільченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 3(15). – С. 79-82.
12. Одрехівський М.В. Ефективність нововведень у рекреаційних інноваційних підприємствах / М.В. Одрехівський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 50-58.
13. Пілявко Т.М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Т.М. Пілявко. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085&p=1>.
14. Ширяєв А.О. Критерії загальної оцінки ефективності інвестиційних проектів / А.О. Ширяєв // Збірник наукових праць МННЦ ІТІС. – 2007. – Вип. 12. – С. 95-100.
15. Умеров Р.Е. Принципи і методи оцінювання ефективності інноваційної діяльності малого й середнього бізнесу / Р.Е. Умеров // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 11. – С. 108-115.
16. Водяно Х.Я. Сучасні підходи до оцінювання ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / Х.Я. Водяно, А.В. Симак, М.І. Яськів // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури. – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка». – 2011. – С. 221-223.

УДК 338.432

Сітковська А.О.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена висвітленню методики побудови конкурентної стратегії аграрного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. Виокремлено основні взаємопов'язані складові, які формують конкурентну стратегію. Розкрито роль і значення управління конкурентоспроможністю аграрної продукції для формування конкурентних переваг підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, управління, конкурентна стратегія, ринок, якість продукції.

Ситковская А.А. ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТНОЙ СТРАТЕГИИ АГРАРНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена раскрытию методики построения конкурентной стратегии аграрного предприятия в условиях развития рыночных отношений. Выделены основные взаимосвязанные составляющие, которые формируют конкурентную стратегию. Раскрыты роль и значение управления конкурентоспособностью аграрной продукции для формирования конкурентных преимуществ предприятия.

Ключевые слова: конкурентоспособность, управление, конкурентная стратегия, рынок, качество продукции.

Sitkovska A.A. FORMING OF COMPETITION STRATEGY OF AGRARIAN ENTERPRISE

The article is devoted illumination of method of construction of competition strategy of agrarian enterprise in the conditions of development of market relations. Author determined major interrelated components that form a competitive strategy. A role and value of management of agrarian products a competitiveness is exposed for forming of competitive edges of enterprise.

Keywords: competitiveness, management, competition strategy, market, quality of products.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси України в європейське і світове економічне співтовариство активізували питання конкурентоспроможності національної сільськогосподарської продукції, а відповідно, й аграрних підприємств. Саме конкурентоспроможність як економічна категорія синтезує у собі якість продукції та ціну, товарну політику, маркетинг, економічний потенціал аграрного підприємства та рівень його виробництва. Під конкурентоспроможністю підприємства розуміють його здатність успішно функціонувати в умовах конку-

рентного середовища. Вибір стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств має бути спрямований на досягнення саме такої мети.

Разом з тим без суттєвого підвищення конкурентоспроможності національних аграрних підприємств неможливе забезпечення високих і, що найбільш важливо, стабільних темпів економічного зростання національної економіки.

Особливе місце у побудові конкурентоспроможної національної економіки займає аграрний сектор, який формує рівень національної продовольчої